

Het Grote Datalekkenspel Groot Draaiboek

Versie 3, 4 februari 2020.

Door Eelco Rommes en Rachèle van Halen, gemeente Nieuwegein.

Hulp nodig? Vragen? Aanpassingen? Succesverhaal delen? We horen het graag.

Mail ons: privacy@nieuwegein.nl.

Inleiding

Privacy raakt iedere collega in elke gemeente. Daarom is het niet zo gek dat elk AVGimplementatieplan aandacht besteedt aan communicatie en het vergroten van het bewustzijn. Jammer genoeg is de AVG nogal slaapverwekkend. Het staat bol van de juridische termen die veel collega's niet kunnen, willen en hoeven te begrijpen. Om je collega's toch privacybewust te maken, hebben we Het Grote Datalekkenspel ontwikkeld, een interactieve workshop met maar een klein beetje theorie.

Dit draaiboek is geschreven voor gemeenteambtenaren die een extra instrument zoeken om het privacybewustzijn in hun organisatie te verhogen.

Waarom Het Grote Datalekkenspel?

Het belangrijkste doel van de workshop is om het privacybewustzijn van je collega's te vergroten. Dat lukt door collega's met elkaar een gesprek te laten voeren over het belang van privacy en alles waar ze in hun eigen praktijk tegen aanlopen.

Daarnaast gebruiken we de workshop om ons privacyteam onder de aandacht te brengen zodat mensen weten bij wie ze terecht kunnen met vragen over privacy, de AVG en natuurlijk om datalekken te melden.

Wat we in deze workshop bewust niet doen, is de AVG in detail uitleggen. Daarvoor zijn andere instrumenten, bijvoorbeeld e-learning, spreekuren of cursussen.

Hoe zet je de workshop in binnen je eigen organisatie?

Wij gebruiken Het Grote Datalekkenspel op twee manieren. De eerste is in min of meer verplichte sessies met teams binnen de gemeente. Op die manier hebben we vrijwel iedere collega in het sociaal domein bereikt. Omdat de groepjes vrij klein zijn, de deelnemers elkaar al kennen en ze vergelijkbaar werk doen, kun je snel de diepte ingaan. In sommige gevallen maakten deelnemers ter plekke afspraken om een manier van werken aan te passen.

Een variant zijn open workshops, waar iedereen aan mee kan doen. We bieden Het Grote Datalekkenspel meerdere malen per jaar aan via onze interne academie – het KennisNetwerk. Iedereen die geïnteresseerd is, kan zich aanmelden. Nieuwe medewerkers worden persoonlijk uitgenodigd om mee te doen.

We hebben het Grote Datalekkenspel gespeeld met groepjes van twee tot zestien deelnemers. Meer kan ook, maar dat vraagt wat aanpassingen om het behapbaar te houden.

Vorbereiding

Nodig:

- Scherm plus geluid – voor een filmpje en de slides¹.
- Een flipovervel plus stiften.
- Afplaktape.
- AVG-poster.

¹ Een variant zonder scherm is ook mogelijk – dan hang je de posters op i.p.v. de slides en sla je het filmpje over.

- Een of twee workshopleiders met voldoende verstand van de AVG en enige facilitatievaardigheden. - Een gimmick om uit te delen.

Zorg dat er voor elke twee deelnemers een flipovervel aan de muur hangt met stiften. Hang de vellen voldoende ver uit elkaar zodat de koppels eraan kunnen werken zonder de anderen te storen.

Hang ook de AVG-poster ergens centraal op, waar iedereen hem kan zien of eromheen kan komen staan.

Programma: een filmpje, een poster, een *serious game*

Duur: drie kwartier tot anderhalf uur – afhankelijk van je eigen enthousiasme en dat van de deelnemers.

1. (Kort) voorstelrondje
2. Filmpje over privacy.
Toon het filmpje.

- Er zijn uitstekende filmpjes te vinden op het internet over privacy. Wij hebben goede ervaringen met 'Amazing mind reader reveals his gift.' Zeven jaar oud alweer, maar nog steeds actueel (en niet heel bekend.)
- <https://www.youtube.com/watch?v=F7pYHN9iC9I> ²

Vraag na het filmpje kort naar reacties.

- Meestal komen die neer op: 'het komt wel dichtbij zo,' of 'ik ga snel mijn facebook deleten.'

3. Korte inleiding op de AVG

Licht kort enkele punten uit de AVG toe.

- We hebben een poster gemaakt die de AVG samenvat. Dat is nog steeds heel erg veel, daarom kiezen we twee of drie punten uit om toe te lichten. Welke, dat passen we aan het publiek aan. Meestal zeggen we iets over onze plichten, kort iets over de rol van de AP, en de rechten van betrokkenen. We lopen dus niet de hele poster af.
- Om te voorkomen dat dit deel te veel zenden wordt, stellen we vragen naar de eigen ervaring en praktijk van de deelnemers. Vaak leidt dat al tot interessante gesprekken en inzichten. En dan moet het spel nog beginnen.

² Vooraf downloaden voorkomt ellende met een slechte internetverbinding, bijvoorbeeld via www.onlinevideoconverter.com.

4. Het Grote Datalekkenspel

4.1 Kondig Het Grote Datalekkenspel aan.

WELKOM BIJ HET GROTE DATALEKKENSPEL!

Tijd om de zaak van de andere kant te bekijken. In dit spel gaan we ongeneerd datalekken veroorzaken!

4.2 Vertel in het kort wat een datalek is, wat persoonsgegevens zijn.

Wat is een datalek?

Ongeoorloofde **toegang** tot, **vernietiging**, of **verlies**, of **wijziging** van

persoonsgegevens.

Nieuwegein

4.3 Leg het spel uit.

Het Grote Datalekkenspel

 in een notendop.

- Ronde 1: **snode plannen!**
 - Verzin datalekken.
- Ronde 2: **dwarsbomen!**
 - Bedenk tegenmaatregelen bij de datalekken van je collega's.

Nieuwegein

- We spelen in duo's, in twee rondes.
- De eerste ronde verzin je datalekken die je zelf kan veroorzaken.
- In de tweede ronde probeer je andermans datalekken te voorkomen.
- (Nu kijken de deelnemers je ietwat glazig aan. Ze vragen zich af wat er precies van ze verwacht wordt. Dat is oké.)

4.4 Licht de eerste ronde toe: Snode plannen.

Ronde 1: Snode plannen

Plan de **ergste, grootste, gênantste, gemeenste DATALEKKEN** die jullie kunnen verzinnen,

in ongeveer 10 minuten,

in tweetallen, of drietallen,

op een flipover.

Nieuwegein

- In deze ronde gaan de deelnemers in duo's aan de slag om datalekken te verzinnen die zij zelf kunnen veroorzaken. Per ongeluk mag, maar het mag ook expres zijn – bijvoorbeeld om wraak te nemen of geld te verdienen of gewoon uit *pure evilness*. Hoe erger het datalek, hoe beter. Het kan helpen om hier een voorbeeld van een datalek te geven. Bijvoorbeeld dat bij SAVE³ of een mooie in je eigen organisatie.
- Laat elk duo bij een flip gaan staan en hun datalekken opschrijven met stift. De tijdslimiet van tien minuten is een richtlijn. In de praktijk passen we de tijdslimiet meestal aan de deelnemers aan – het verschil tussen snelle en langzame werkers kan nogal groot zijn.

4.5 Licht de tweede ronde toe: Dwarsbomen.

Ronde 2: Dwarsbomen

Ruil je flip met een ander, en noteer **tegenmaatregelen**.

- Het lek voorkomen,
- de impact verkleinen,
- daders afschrikken,
- herhaling voorkomen,
- ...

in ongeveer 10 minuten.

Nieuwegein

Het gros van de deelnemers is inmiddels vergeten dat er twee rondes zijn, laat staan dat ze nog weten wat ze nu moeten doen. Dat is normaal. Leg daarom uit:

- Ieder duo schuift door naar de flip van de burens.
- Lees de datalekken die de anderen verzonden hebben.
- Bespreek de datalekken, verzin tegenmaatregelen en noteer ze.

Bij kleine groepen kan je deze ronde ook plenair spelen. Dan kies je van elke poster een of twee datalekken en verzint met elkaar wat je kan doen om ze te voorkomen of de impact in te perken.

³ <https://www.samen-veilig.nl/datalek-laatste-up-date-16-april-2019/>

5. Slot

Rond af. Vraag naar de ervaringen.

Deel je gimmick uit. Wij hebben goede ervaringen met strandballen ('de bal ligt nu bij jullie'), dropsleutels ('zet je data op slot') en bedrukte keycards.

5. Nazit

Meestal blijven er wel een of twee mensen hangen met vragen of opmerkingen.

Variant: maak er een wedstrijd van

Een enkele keer spelen we het spel in wedstrijdvorm, compleet met startschot, kookwekkers en een prijs voor het beste duo. Dat werkt goed bij grote groepen. Het geeft energie, maar dat gaat ten koste van de diepte. Wij geven de prijs aan het beste datalek, min of meer te bepalen als hoogste impact na aftrek van de voorgestelde tegenmaatregelen. Dat is – bewust – subjectief. We laten een onafhankelijke jury de winnaar kiezen⁴.

⁴ Het aantal datalekken kan ook, maar maakt vals spelen makkelijker en de (schijn van) objectiviteit lokt discussies uit. Sommige mensen zijn nu eenmaal bloedfanatiek, zelfs als de eerste prijs een stressballetje is :-)